

Jonathan ZITTRAIN

Exemplul Wikipediei

**Faculty Co-Director, Berkman Center for Internet and Society
Professor of Law**

Office: Griswold 505
Email: zittrain@law.harvard.edu
Web Page: [The Berkman Center for Internet and Society](http://TheBerkmanCenterforInternetandSociety.org)

This paper is a Romanian version of the chapter 6 (pag. 127-48)
„Lessons from Wikipedia”

from book

„The future of the Internet and how to stop it”

Yale University Press, New Haven & London, 2008

ISBN 978-0-300-12487-3

available under a Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0
License. Reproduced with kind permission of the author.

[online]: <http://futureoftheinternet.org/static/ZittrainTheFutureoftheInternet.pdf>

Traducere de asist.drd. Ramona BRAN, asist.drd. Elisabeta ZELINKA și prep. Andreea PELE

Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Sociologie și Psihologie
Catedra de Limbi Moderne și Informatică Socială
Bd. Vasile Pârvan nr. 4, 300223 Timișoara
tel: +40-0256/592.353

Revista de Informatică Socială
vol. VI , nr. 11 / Iunie 2009
ISSN 1584-384X

Exemplul Wikipediei

Orașul olandez Drachten a demarat un experiment neobișnuit în managementul traficului. Drumurile care deserveșc patruzeci și cinci de mii de oameni sunt “verkeersbordvrij”: aproape fără semne de circulație. Drachten este una din câteva locații europene de testare în trafic a sloganului: “nesigur este sigur”⁴⁰. Orașul a renunțat la semnele de circulație, la ceasurile de parcare și la spațiile pentru parcare. Singurele reguli sunt: într-o intersecție, șoferii trebuie să dea prioritate celor din dreapta, iar mașinile ce blochează traficul vor fi ridicate.

Rezultatul a fost surprinzător: o creștere simțitoare a siguranței pe carosabil. Fără semne pe care să le respecti mecanic (sau să nu le respecti, în șaptezeci la sută din cazuri, după cum arată studiile⁴¹), șoferii sunt obligați să conducă mult mai rațional, operând volanul mult mai prudent și mai atent în fiecare situație. Ei comunică mai mult cu pietonii, bicicliștii și cu ceilalți șoferi, gesticulând și utilizând contactul vizual. Ei percep mai degrabă alți șoferi, decât alte mașini. Într-un articol ce descrie dezvoltarea acestui proiect și în alte orașe europene, chiar și în zona Kensington din Londra, expertul în trafic Hans Monderman, a relatat ziarului german *Der Spiegel*, că “regulile multiple ne privează de cel mai important lucru: abilitatea noastră de a arăta considerație. Cu cât regulile sunt mai numeroase, cu atât simțul responsabilității este mai scăzut.”⁴²

Legea a recunoscut de mult diferența dintre reguli și standarde- între granițe extrem de rigide precum limita de viteză și atenționarea mult mai vagă a unor legi privind neglijența în trafic, ce avertizează șoferii să conducă mai prudent. Există avantaje binecunoscute⁴³. Regulile sunt mai puțin ambigue și, corect aplicate, ele informează mult mai exact oamenii ce pot face, chiar dacă în situații individuale regula poate fi nepractică, sau chiar periculoasă. Standardele le permit oamenilor să își ajusteze acțiunile la o situație aparte. De asemenea, ele se bazează și pe buna judecată a actorilor implicați- sau pe intuiție, dublată de constrângerea unor jurați care ulterior vor decide asupra corectitudinii acțiunii.

Prima lecție învățată din experimentul *verkeersbordvrij* este aceea că standardele pot da rezultate mai bune decât regulile, în contexte neprevăzute. O altă lecție, mai amplă, este legată de ceea ce susțin experții în trafic cu privire la legi și comportamentul uman: cu cât

⁴⁰ Vezi Matthias Schulz, *Controlled Chaos: European Cities Do Away with Traffic Signs*, Spiegel Online Int'l, Nov. 16, 2006, <http://www.spiegel.de/international/spiegel/0,1518,448747,00.html>.

⁴¹ În Statele Unite, studii realizate de Federal Highway Traffic Safety Administration (FTSA) au aratat ca motociclistii nu respecta limita de viteza in aproximativ 70% din timp. Interviu cu Earl Hardy, Speeding Expert, Nat'l Highway Traffic Safety Admin., si Elizabeth Alicandri, Dir. Office of Safety Programs, Fed. Highway Admin., WashingtonPost.com (Mar. 30, 2006), <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/discussion/2006/03/23/DI2006032301185.html>.

⁴² Schulz, *supra* nota 1.

⁴³ Pentru discutii despre diferentele dintre reguli si standard vezi, de exemplu, Alan K. Chen, *The Ultimate Standard: Qualified Immunity in the Age of Constitutional Balancing Tests*, 81 Iowa L. Rev. 261, 266–70 (1995); Wilson Huhn, *The Stages of Legal Reasoning: Formalism, Analogy, and Realism*, 48 Vill. L. Rev. 305, 377–79 (2003); Louis Kaplow, *Rules Versus Standards: An Economic Analysis*, 42 Duke L.J. 557 (1992); Russell B. Korobkin, *Behavioral Analysis and Legal Form: Rules vs. Standards Revisited*, 79 Or.L. Rev. 23, 29–31 (2000); Larry Lessig, *Reading the Constitution in Cyberspace*, 45 Emory L.J. 869, 896–97 (1996) (argumentand faptul ca in cazul codurilor software putem intalni actiuni de constrangere societala); Joel R. Reidenberg, *Governing Networks and Rule-Making in Cyberspace*, 45 Emory L.J. 911, 917–18, 927–28 (1996) (discutii despre rolul si stabilirea regulilor implicite ale politicilor informationale); Joel R. Reidenberg, *Rules of the Road for Global Electronic Highways: Merging the Trade and Technical Paradigms*, 6 Harvard J.L. 287, 301–04 (1993); Antonin Scalia, *The Rule of Law as a Law of Rules*, 56 U.Ch.L. Rev. 1175, 1176 (1989) (discutii despre cum regulile sunt mult mai consistente in democratie decat standardele); Frederick Schauer, *Rules and the Rule of Law*, 14 Hrav. J.L. & Pub. Poy's 645, 650–51, 658 (1991) (discutiidespre argumente reale legale privind distinctia dintre reguli si standarde); Pierre J. Schlag, *Rules and Standards*, 33 UCLA L. Rev. 379 (1985) (discutii privind faptul daca exista intr-adevar o distinctie coerenta intre reguli si standarde); Cass R. Sunstein, *Problems with Rules*, 83 UCLA L. Rev. 953, 963–64 (1995).

suntem mai mult supuși regulilor, cu atât mai mult putem alege ce anume să respectăm din regulament, adică doar acele reguli care ne facilitează să ne eschivăm, atunci când nu sunt aplicate perfect. Când ne confruntăm cu un regulament sever, mai degrabă ne mulăm comportamentul în funcție de recompensa și pedeapsa aplicată de un juriu imparțial, decât îl respectăm din angajament profund față de litera legii⁴⁴. Această observație vizează mai puțin diferența dintre reguli și standarde, și mai mult *sursa* constrângerilor: unele provin dintr-un proces pe care cineva îl poate percepe ca străin, altele survin din procese în care cineva joacă un rol direct.

Atunci când recompensa și pedeapsa din partea autorităților nu mai sunt așa de sigure, apar două rezultate diferite. Primul este haosul: dacă renunțați la agenții de pază, magazinele vor fi sparte. Al doilea este menținerea unui nivel minim de ordine, căci oamenii aleg să respecte anumite reguli chiar în absența constrângerii. Astfel de măsuri, de a activa o anumită textură socială, pot fi luate datorită unor forme de implicare personală a cetățenilor-specialiștii în teoriile de norme și jocuri oferă teorii clare de ce oamenii aleg să se ajute reciproc, atunci când apar și interese proprii pe termen lung⁴⁵ - dar aceste măsuri se pot lua și pentru că oamenii se hotărăsc să se ajute într-adevăr între ei, tratând problemele altora ca pe problemele lor⁴⁶. Acest lucru se poate întâmpla deoarece indivizii se simt parte a unui proces care a născut un cod comun, chiar dacă acest parteneriat nu este monitorizat în mod riguros. Codurile de onoare, sau angajamentele studenților de a nu își asuma maniere academice știrbite, pot avea ca rezultat faptul că studenții își recunosc mai rar greșelile comportamentale proprii⁴⁷. Astfel, fără semnele de circulație care echivalează cu regulamentele academice, studenții care respectă autoritatea codurilor generale de onoare, pot da dovadă de mai multă onestitate în munca academică- și astfel, pot să beneficieze de un grad mai mare de camaraderie, bazată pe un set de valori comune.

La modul general, ordinea persistă atunci când oamenii se percep ca și parte a unui sistem social, a unui grup social- mai mult decât simplii străini, dar mai puțin decât prietenii- cu țeluri și gândire comune. Oricum am considera lucrurile, se vede clar că uneori absența legii nu echivalează cu absența ordinii⁴⁸. În circumstanțele corecte, oamenii se pot comporta caritabil între ei, în absența regulamentelor stricte ce ar distruge acest sentiment al carității dezinteresate.

În spațiul virtual modern, absența regulilor (și a aplicării acestora) a dus la o dezvoltare generativă și la o nouă rundă de obstacole, pe multiple niveluri. Dacă Internetul și utilizatorii săi sunt victimele unei crize a abuzului- comportamente ce exploatează magistral

⁴⁴ *vezi, de ex.*, Lawrence Kohlberg, *From Is to Ought: How to Commit to Naturalistic Fallacy and Get Away With It In the Study of Moral Development* (1971); Lawrence Kohlberg, *Moral Stages and Moralization: The Cognitive-Developmental Approach*, in *Moral Development and Behaviour Theory, Research and Social Issues* (T. Lickona ed., 1976); Lawrence Kohlberg, *The Claim to Moral Adequacy of a Highest Stage of Moral Judgment*, 70 J. Phil. 630, 630-46 (1973).

⁴⁵ *Vezi în general* Robert Axelrod, *The Evolution of Cooperation* (1984); Robert Elickson, *Order Without Law*, (1991); Wikipedia, *Prisoner's Dilemma*, http://en.wikipedia.org/wiki/Prisoner%27s_dilemma (1 iunie, 2007, 11:00 GMT).

⁴⁶ Conservatorii legii și ordinii imbratisează ideea ca programele sociale trebuie să fie consistent finanțate de sectorul privat iar, în absența redistribuirii guvernamentale populația cu posibilități reduse să primească ajutor. *Vezi, de ex.*, Larry Catá Backer, *Medieval Poor Law in Twentieth Century America: Looking Back Towards a General Theory of Modern American Poor Relief*, 44 Case W. Res. 871, 929-34 (1995); Alice Gresham Bullock, *Taxes, Social Policy and Philanthropy: The Untapped Potential of Middle- and Low-Income Generosity*, 6 Cornell J. L. & Pub. Poly's 325, 327-31 (1997).

⁴⁷ *Vezi* Donald L. McCabe & Linda Klebe Trevino, *Academic Dishonesty: Honor Codes and Other Contextual Influences* 64 J. Higher Educ. 522 (1993).

⁴⁸ *Vezi, de ex.*, W. Bradley Wendel, *Regulation of Lawyers Without the Code, the Rules, or the Restatement: Or, What Do Honor and Shame Have to Do with Civil Discovery Practice?*, 71 Fordham L. Rev. 1567 (2003); James Q. Whitman, *Enforcing Civility and Respect: Three Societies*, 109 Yale L.J. 1279 (2000).

premisele încrederii și amânării- va fi interesant să abordăm asemenea problematici din perspectiva legii și a jurisprudenței. Abordarea din punctul de vedere al legii-și-sanționării, conturează proiectul de aplicare a legii în spațiul virtual, interogând cum pot autoritățile să-i pedepsească pe cei ce comit acte de delincvență în acest spațiu. Răspunsurile se concentrează în jurul punctelor de infiltrare în rețele, astfel facilitând controlul asupra delincvenților. După cum am explicat în capitolul anterior, aceste puncte vor fi dispozitive bine fixate și software funcționale, de ultimă generație, dar non-generative, sau generative doar într-o anumită măsură⁴⁹.

Experimentul “nesigur este sigur” propune o altă abordare, una potențial la fel de puternică precum abordarea tradițională a legii și sancțiunii, fără sacrificiul generativității ce provine din regulamentele uzuale, efectuate prin puncte de control, precum instrumentalizarea descrisă în capitolele anterioare din această carte. Când oamenii iau în serios bunăstarea reciprocă și posedă mijloacele să se și ajute reciproc, chiar și cele mai precise forme de autoritate tradițională se pot dovedi mai ineficiente decât adevărata bunăvoință. O astfel de abordare reformulează problema spațiului virtual: care sunt acele instrumente tehnice și structuri sociale care îi inspiră pe oameni să acționeze în mod binevoitor, atunci când se află online? Cum pot ei ajuta la diminuarea pagubelor cauzate de utilizatorii răuvoitori? Cum putem ajunge la judecăți corecte despre ceea ce înseamnă binevoitor și ceea ce se consideră rea-voință? Răspunsul la asemenea întrebări ar trebui găsit cât spațiul virtual încă se află într-o formă socială embrionară, cât instrumentele sale de coeziune socială sunt încă imature, și cât atitudinea multor utilizatori este încă într-un stadiu incipient, ce tratează Internetul ca pe un instrument de largire a cercului social, sau de largire a surselor nediferențiate de informare. Un astfel de concept atomist asupra Internetului va produce, bineînțeles, un mediu fără semnalizări sociale, legături sau relații care să tindă spre armonie, în absența legii⁵⁰. Acest rezultat este incompatibil cu modelul originar al Internetului, descris anterior în această carte, un model construit pe relații armonioase și pe cooperare a diferiților indivizi ce ocupă locuri dispartate într-o rețea.

Problema descrisă în prima jumătate a cărții accentuează disonanța dintre origini și realitatea curentă la nivelul tehnic: calculatoare care se strică din pricina infectării, contribuind la dezvoltarea spyware-urilor, spam-ului și a virusilor, pentru că utilizatorii fie nu știu, fie mai simplu, nu le pasă ce ar trebui să-și instaleze pe calculatoare. Omniprezența PC-urilor în rândul utilizatorilor de Internet, precum și flexibilitatea ce le permite să fie reprogramate la orice instalare, constituie mari avantaje dar și mari dezavantaje, precum și geniul Internetului prezintă o mare vulnerabilitate- permițând alcătuirea paginilor de infomații dintr-o paletă de surse surprinzător de diferită. Încercând să reducem aceste dezavantaje, neatingând însă beneficiile unui astfel de sistem deschis, vom privi atât alte straturi ale Internetului generativ, care au fost atinse de probleme asemănătoare, cât și procesul de soluționare. Unele dintre acestea se aseamăuie cu verkeersbordvrij: experimente surprinzătoare, cu rezultate neașteptat de bune, sugerează soluții ce pot fi bine aplicate mediului generativ, atât timp cât utilizatorii, supuși unui regulament mai centralizat, sunt dispuși să coopereze în absența sa.

Să ne amintim că Internetul funcționează în straturi- fizic, protocolar, al aplicațiilor, al conținutului, și social. Grație modularității designului Internetului, dezvoltatorii de rețele și de soft pot deveni experți în unul din straturi, fără a ști prea multe despre celelalte. Unii

⁴⁹ *Vezi, de asemenea, si Jonathan Zittrain, Internet Points of Control, 44 B.C. L. Rev. 653 (2003).*

⁵⁰ Norman N. Holland, *The Internet Regression, in The Psychology of Cyberspace* (John Suler ed., 1996), online la <http://www.rider.edu/~suler/psycyber/holland.html> .

academicieni din domeniul legal au sugerat chiar că regulamentele ar putea fi adaptate cel mai eficient să respecte granițele acestor straturi⁵¹.

În ceea ce ne privește, putem să examinăm aceste straturi și să analizăm soluțiile pentru un strat pentru a ajunge la problemele celorlalte straturi. Modelul de succes generativ și de vulnerabilitate regăsit în stratul tehnic al PC-ului și al Internetului este vizibil în una din cele mai recente și mai de succes realizări ale Internetului: Wikipedia, enciclopedia gratuită online, pe care oricine o poate edita. În prezent se află în rândul celor mai utilizate zece site-uri din lume⁵², și povestea succesului și al problemelor Wikipediei, precum și al răspunsurilor la aceste probleme, ne sugerează soluții și pentru celelalte straturi. Avem nevoie de noi abordări. Fără ele, ne aflăm în fața alegerii lui Hobson între frică și închidere totală.

Ascensiunea Wikipediei

Susținătorii proprietarilor de rețele, precum și ai Internetului, au solicitat accesul la cunoștințe și idei. Oamenii au anticipat “bibliotecile digitale ale Alexandriei”, care să ofere toată informația lumii, la câteva mișcări de cursor distanță⁵³. Deoarece Internetul nu a început cu un țel foarte bine definit, acesta a părut la început doar o promisiune goală. Informația era percepută doar ca bine delimitată și distribuită unitate cu unitate, ceea ce era profitabil datorită rarității, facilitată și de limitări fizice și restricții de drept de autor. Producătorii de materiale didactice, inclusiv enciclopedii și dicționare, au tergiversat punerea acestora în format digital. S-au arătat îngrijorați de canibalizarea vânzărilor lor- căci *Encyclopaedia Britannica* a adus 650 milioane dolari în 1990⁵⁴. Nu se puteau percepe sume considerabile pentru micile tranzacții necesare postării unui cuvânt sau unei definiții de dicționar, erau puține căi de a evita plagiatul în masă. În cele din urmă, Microsoft a lansat enciclopedia *Encarta* pe CD-ROM în 1993, cu preț sub 1.000 de dolari, presând în 1994 *Britannica* să experimenteze atât cu un CD-ROM, cât și cu o pagină Web accesibilă pe bază de abonament⁵⁵.

Pe măsură ce Internetul a explodat, formatul greoi, și greu de schimbat al enciclopediilor tradiționale a fost depășit de o dezvoltare generativă a paginilor Web, mereu aduse la zi, și pe care motoarele de căutare le puteau repera ușor. Și nici o structură globală nu avea: primele zece rezultate pentru “Hitler” pe Google includeau o biografie scrisă de un istoric-amator Philip Gavin, ca parte a site-ului său History Place Web⁵⁶, o sumedenie de texte ale unor organizații legate de Holocaust, și un site despre “kitlers”, pisici ce prezintă o

⁵¹ *Vezi, de ex.*, Lawrence B. Solum & Minn Chung, *The Layers Principle: Internet Architecture and the Law*, 79 Notre Dame L. Rev. 815 (2004); Kevin Werbach, *A Layered Model for Internet Policy*, 1 J. Telecomm. & High Tech. L. 37 (2002); Richard S. Whitt, *A Horizontal Leap Forward: Formulating a New Public Policy Framework Based on the Network Layers Model*, 56 Fed. Comm. L.J. 587 (2004); *vezi de asemenea si* Akash Kapur, Internet Governance: A Prime 13, 17–19 (2005), online la <http://www.apdip.net/publications/iespprimers/eprimer-igov.pdf> (discuții despre cum diferitele modele și existența lor pot afecta guvernarea Internetului).

⁵² *Vezi* Alexa, Global Top 500, http://www.alexa.com/site/ds/top_sites?ts_mode_global&lang_none (Iunie 1, 2007). În timp ce site-urile au tendința să fluctueze ca și poziție, Wikipedia este în mod constant listată între primele zece locații virtuale.

⁵³ Pentru exemple de încercări de creare a acestei biblioteci *vezi* Internet Archive, Bibliotheca Alexandrina, http://www.archive.org/about/bibalex_p_r.php (Iunie 1, 2007); Alexandria Digital Library, <http://www.alexandria.ucsb.edu/> (Iunie 1, 2007); Postat de Ionut Alex Chitu în Google Operating System, *Google's Digital Library of Alexandria*, <http://googlesystem.blogspot.com/2006/08/googles-digital-library-ofalexandria.html> (Aug. 13, 2006).

⁵⁴ Wikipedia, *Encyclopaedia Britannica*, http://en.wikipedia.org/wiki/Encyclop%C3%A6dia_Britannica (la data de 1 iunie, 2007, 10:00 GMT).

⁵⁵ *Id.*

⁵⁶ The History Place, The Rise of Adolf Hitler, <http://www.historyplace.com/worldwar2/riseofhitler/> (1 iunie, 2007).

asemuire stranie cu tiranul⁵⁷. Acest scenariu prezintă generativitatea de-a lungul modelului clasic libertarian: dă-le oamenilor libertatea de exprimare, și se vor exprima după bunul lor plac. Spiritul blogging-ului, se integrează și el, tot în acest model. Dacă materialul postat poate fi pus sub semnul întrebării sau este incorect, oamenii fie îl ignoră, fie cer să fie debarasat sau găsesc o modalitate să legifereze, poate implorând supraveghetori precum companiile care oferă găzduire de siteuri, să șteargă materialul pe care autorii individuali refuză să îl corecteze.

Modele de enciclopedii mai rezonabile au apărut din două surse diferite, în mod aproape simultan: unul, întemeietorul Fundației dot-org Free Software, și celălalt, un întreprinzător care a avut succes pe dot-com, datorită direcționării unui motor de căutare spre imagini indecente⁵⁸.

Richard Stallman este primul. El crede într-o lume în care software-ul este comun, cu beneficiile sale la îndemâna oricui, unde cei care înțeleg codul pot schimba și adapta informația în scopuri noi, apoi să o împartă cu toți ceilalți. Acesta a constituit mediul natural al lui Stallman în anii 1980, când lucra cu studenții săi la Massachusetts Institute of Technology și se aseamănă cu mediul în care au fost inventate Internetul și Web-ul. Stallman are aceleași opinii despre împărțirea tuturor formelor de expresie intelectuală, aplicându-și filosofia în toate straturile Internetului, iar în 1999 a lansat ideea unei enciclopedii online, acceptând un singur articol de la oricine contribuia voluntar. În 2001, echipa sa era gata să lanseze proiectul. Tocmai când Stallman era gata să înlocuiască sistemul de operare Unix cu unul similar, dar necostisitor, pe nume GNU (“GNU’s Not Unix”), proiectul a fost botezat “GUpedia,” apoi GNE (“GNE’s Not an Encyclopedia”= GNE nu este o enciclopedie). Acestea erau primele restricții impuse celor ce postau articole, în cazul în care nu apărea preferențialismul:

- articolul nu conține material cu drept de autor (iar dacă se descoperă că un articol are material ofensator, va fi șters imediat)
- articolul nu conține cod ce va deteriora sistemul GNE sau sistemele de pe care utilizatorii accesează GNE
- articolul nu este publicitar, și are un caracter informativ (paginile tip persoengl [sic] nu sunt informative!)
- articolul este inteligibil (poate fi citit și înțeles)⁵⁹

Aceste restricții au transformat GNE într-un fel de blog colectiv, dar fără comentarii: oamenii puteau posta articole, și atât. S-a renunțat la orice încercare de a forța nivelul calitativ, în afară de o citire rapidă pentru a verifica dacă articolul era “informativ”. Secțiunea Întrebări și Răspunsuri de pe GNE explică:

De ce nu aveți editori?

Nu trebuie să existe un nivel de “gândire acceptabilă”. Asta înseamnă că trebuie să tolerați să fiți confrunțați cu idei și opinii diferite de ale voastre, și nu oferim scuze pentru asta. GNE este o sursă de exprimare, și ne vom strădui să o menținem astfel.

⁵⁷ Cats That Look Like Hitler!, <http://www.catsthatlooklikehitler.com/> (1 iunie, 2007) (apare utilizat termenul “kitlers” pentru a descrie acele pisici ce seamana cu Hitler).

⁵⁸ Wikipedia founder Jimmy Wales underscores that Bomis, his dot-com search engine business, was not directly involved in pornography, pointing out that its content was R-rated rather than X-rated, like *Maxim* magazine rather than *Playboy*. This came to light when *Wired* reported that he had edited his own Wikipedia entry to make it more precise on the matter. Vezi Evan Hansen, *Wikipedia Founder Edits Own Bio*, *Wired*, Dec. 19, 2005, <http://www.wired.com/news/culture/0,1284,69880,00.html>.

⁵⁹ GNE Is Not an Encyclopedia, GNE Help-Moderators, <http://gne.sourceforge.net/eng/help/moderators.htm> (Mar. 9, 2007).

54

Dacă vreo țară nebună nu va încerca să ne oprească cu niște legi ținite împotriva calomniei, noi întotdeauna ne vom strădui să luptăm pentru libertatea voastră de exprimare, chiar dacă poate nu vom fi de acord cu articolele voastre. Astfel, nu vom permite nimănui să „editeze” vreun articol, lăsând GNE-ul deschis unui posibil tendenționism⁶⁰.

După cum se poate ușor prezice, GNE-ul urma să devină mai mult o acumulare de opinii, decât o enciclopedie- explicând astfel negația din “GNE nu este o enciclopedie”. Astăzi GNE este un spațiu virtual în paragină. A fost un experiment generativ care a eșuat, un spațiu digital fără niciun semn de circulație, ce nu a atras însă niciun șofer auto. A fost în totalitate eclipsat de un alt proiect care s-a anunțat univoc a fi o enciclopedie, provenind dintr-o sursă neobișnuită.

Jimbo Wales a fondat motorul de căutare și pagina Bomis, în 1996, când explozia dot-com era în plină desfășurare⁶¹. Bomis îi ajuta pe oameni să găsească “fotografii erotice”⁶² și a câștigat mulți bani din publicitate și abonamente. În 2000, Wales a luat o sumă de la Bomis ca să finanțeze un alt proiect: o enciclopedie de calitate, pe care toți utilizatorii o puteau accesa, copia și modifica pentru diverse scopuri. L-a denumit Nupedia, și urma să fie construit întocmai ca alte enciclopedii: prin articolele ce veneau de la experți. Wales l-a angajat pe filosoful Larry Sanger ca editor-șef, și aproximativ douăzeci și cinci de articole au fost scrise în cursul a trei ani⁶³.

În timp ce frenezia dot-com se potolea, și veniturile Bomis scădeau, Wales s-a gândit la o modalitate de a scrie enciclopedia fără a cheltui mulți bani și timp, înainte ca publicul să o poată accesa. Atât el cât și echipa sa s-au arătat exaltați de ideea de a coopta publicul larg, la început doar pentru a schița niște articole ce mai apoi ajungeau la editorii Nupediei, apoi de a oferi posibilitatea ca utilizatorii să lase comentarii de tip “recenzie”, pentru a ajuta editorii specialiști⁶⁴. La un anumit punct a fost introdus softul consultantului wiki Ward Cunningham, pentru a se crea o platformă simplă pentru a contribui cu articole și pentru a edita articolele deja existente. În ianuarie 2001, a fost lansată Wikipedia, alături de Nupedia. Totuși, Nupedia a fost curând eclipsată de contracandidatul său, cu mult mai ușor de editat. Fragmente din Nupedia încă dăinuie online, precum o fascinantă capsulă a timpului⁶⁵. Wikipedia a devenit o entitate independentă⁶⁶.

Wikipedia a demarat cu trei atribute cheie. Primul a fost verkeersbordvrij. Nu doar că existau la început doar foarte puține reguli- primele cereau doar menținerea unui “punct de vedere neutru”, eliminarea materialelor ce ar crea probleme de copyright, eliminarea tuturor regulilor ce ar obstrucționa crearea enciclopediei, dar nu existau nici *gatekeepers* (cenzori). Astfel construită, Wikipedia permitea oricui, înregistrat sau nu, să scrie sau să editeze oricând o pagină, iar schimbările apăreau instantaneu. Bineînțeles, dezastrul putea apărea oricând-oricine putea să editeze o pagină din rea-voință, să posteze ceva fals, ofensator, ori lipsit de sens. Totuși, soft-ul wiki a menținut riscul greșelii foarte jos, pentru că în mod automat ținea evidența tuturor editărilor unei pagini, și astfel, utilizatorul putea să vadă fiecare editare, nu și cum a apărut editarea respectivă. Dacă cineva ar lua un articol despre Hitler, și l-ar înlocui cu “Kilroy a fost aici”, oricine ar putea schimba la loc pagina, înainte de acest act de vandalism,

⁶⁰ GNE Is Not an Encyclopedia, The GNE FAQ, <http://gne.sourceforge.net/eng/faq.htm> (1 iunie, 2007).

⁶¹ Wikipedia, Bomis, <http://en.wikipedia.org/wiki/Bomis> (Apr. 11, 2007, 14:16 GMT).

⁶² Stacy Schiff, *Know It All: Can Wikipedia Conquer Expertise?*, New Yorker (21 iulie, 2006), online la http://www.newyorker.com/archive/2006/07/31/060731fa_fact.

⁶³ Wikipedia, Nupedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/Nupedia> (Apr. 30, 2007, 18:01 GMT).

⁶⁴ *Id.*

⁶⁵ Nupedia, The Free Encyclopedia, <http://nupedia.8media.org> (1 iunie, 2007).

⁶⁶ Posting of Timothy to Slashdot, *The Early History of Nupedia and Wikipedia: A Memoir*, <http://features.slashdot.org/features/05/04/18/164213.shtml> (Apr. 18, 2005, updated Apr. 20, 2005 19:19 GMT).

reinstalând versiunea originală cu câteva click-uri. Acest stadiu este departe de o legiferare perfectă: diferența dintre legiferatori și cetățeni este mică; reacția de a abuza nu este instantanee; și greșelile în general rămân înregistrate pe pagină, pentru curioșii ce doresc să le consulte.

Al doilea atribut cheie al Wikipediei a fost instalarea unei pagini de discuții lângă pagina principală. Aceasta permitea oamenilor să își justifice schimbările, și oricine nu era de acord, putea să opereze noi schimbări, pe care să le justifice. Schimbări controversate, operate fără justificare puteau fi editate de alți utilizatori, fără ca aceștia să depindă de judecățile altora- de altfel, absența explicațiilor pentru ceva ce rămâne neclar aducea destule argumente ca acea editare să fie privită cu scepticism. Discuțiile sigur urmau să apară, într-un sistem ce acumula ideile tuturor într-un singur articol (nu existau articole multiple pe același subiect, fiecare dintr-un alt punct de vedere, cum era cazul GNE). Pagina de discuții servea drept platformă pentru asemenea dezbateri, și îi ajuta pe noii utilizatori să traverseze de la stadiul de simplii cititori la cel de a face schimbări și la înțelegerea faptului că există un grup de oameni interesați de această pagină web pe care se operau schimbări, și cu care puteai conversa în timpul, înaintea sau după momentul editării.

Al treilea atribut crucial al Wikipediei, a fost un nucleu de editori inițiali, mulți atrași de la Nupedia, ce aveau un etos comun și expertiză considerabilă. În această fază incipientă, Wikipedia nu era cunoscută pentru mulți, și rar intra în topul celor mai căutate site-uri pe motorul de căutare Google.

Precum în cazul arhitecturii Internetului, designul original al Wikipediei a fost foarte ambițios prin anvergură, dar modest în finalizare, dedicat funcționării unui proiect fără a lua în calcul problemele ce urmau să apară, dacă flexibilitatea sa va fi abuzată. Proiectul întruhipa principiile de a-avea-încredere-în-vecinul-tău și de amânare, precum “legea lui Postel”, o regulă de aur scrisă de unul dintre fondatorii Internetului, pentru a descrie filosofia dezvoltării protocolului pe Internet: “Fiți conservatori în ceea ce faceți voi, și fiți liberali în ceea ce acceptați de la alții”⁶⁷.

Fondatorii Wikipediei urmăreau aceleași scopuri, aveau aceeași atitudine în legătură cu proiectul lor, și s-au concentrat mai degrabă pe strângerea articolelor bine scrise și bine dezvoltate, decât pe deciderea asupra cui are autoritatea să construiască proiectul wiki. Normele de comportament au fost repede însușite de noii utilizatori de la utilizatorii mai vechi, printr-o educație informală, în timp ce editau articolele împreună.

Absența regulilor nu a fost de nenegociat; acesta nu era GNE. Principiul amânării sugerează să aștepti să apară o problemă, înainte să încerci să o rezolvi. El nu oferă soluții perfecte. Funcționa o deschidere absolută, până când apărea o problemă, apoi ea trebuia rezolvată. Regulile Wikipediei urmau să fie dezvoltate precum un cod de onoare, scris și editat de studenți. Erau accesibile și editabile în mod public, într-o zonă separată de zona propriu-zisă a enciclopediei⁶⁸. Încearcă să editezi subit o regulă existentă sau să adaugi o regulă nouă, și imediat ea va fi schimbată în forma sa inițială, asta doar dacă nu există suficient de mulți oameni care să creadă că schimbarea făcută de tine este justificată. Majoritatea regulilor de editare nu afectează conținutul articolelor: schimbările pot fi discutate absolut separat de substanța articolului, de exemplu cum să caracterizezi copilăria lui Hitler, în articolul său biografic.

De la început au apărut ajustări minore ale softului Wikipediei, și pe măsură ce proiectul creștea, au apărut și reguli noi, datorită notorietății Wikipediei. De exemplu, au

⁶⁷ Cunoscut și ca “principiul puterii” *Vezi* Info. Ssci. Inst., Univ. of S. Cal., Transmission Control Protocol: DARPA Internet Program Protocol Specificatio (Jon Postel ed., Sept. 1981), *online la* <http://rfc.sunsite.dk/rfc/rfc793.html>.

⁶⁸ *Vezi* Wikipedia Meta-Wiki, *Wikipedia*, <http://meta.wikimedia.org/wiki/Wikipedia> (la data de 1 iunie, 2007, 08:15 GMT).

apărut editori care nu s-au întâlnit niciodată înainte, și care nu se puteau pune de acord asupra articolelor pe care le editau simultan. Unul spunea că scientologia este un “cult”, celălalt susținea că e o “religie” și schimba în articol cuvântul, apoi primul îl edita la loc, iar apărând cuvântul “cult”. Avea cineva dreptul de a își asuma o autoritate morală supremă și de a da un verdict într-un asemenea război al editorilor? Regulile wiki spun că “nu”, iar utilizatorii au dezvoltat “regula triplei editări”⁶⁹. Nimeni nu poate edita articolul altcuiva mai mult de trei ori pe zi. Neînțelegerile pot fi mediate într-un mod formal sau informal, în timp ce alți utilizatori vor decide asupra punctului de vedere corect- sau dacă subiectul este atât de controversat, încât trebuie menționate în articol multiplicitatea punctelor de vedere și controversa.

La articolele ce cad deseori victime ale vandalismului, de exemplu cel despre George W. Bush, administratorii pot crea blocaje, pentru ca utilizatorii neînregistrați să nu poată opera schimbări. La nevoie, aceste blocaje, un rău necesar temporar, pot fi ridicate de către administratorii siteului⁷⁰.

Cum devine un editor un administrator cu asemenea putere? Lucrând multă vreme ca editor, și apoi aplicând pentru postul de administrator. Specialiștii wiki, denumiți “birocratii”, au autoritatea de a promova pe cineva de la funcția de editor la cea de administrator, sau invers. Și în fața cui răspund birocrații? În cele din urmă, ei răspund în fața unui comitet ales de Fundația Wikimedia, sau în fața lui Jimbo Wales însuși. În prezent există doar câțiva birocrați, ei fiind investiți de alți birocrați.

Administratorii pot preveni anumiți utilizatori să editeze Wikipedia. Asemenea blocaje apar însă rar. Vandalii persistenti primesc de obicei patru avertismente. Ele sunt astfel formulate, încât se pornește de la premisa- uneori în absența probelor convingătoare- că vandalii acționează de bună credință, mai mult din spiritul experimentului pe pagini live, în timp ce ar trebui de fapt să experimenteze pe articole de tip test. Alte acte de delicvență includ ștergerea comentariilor altor utilizatori- din moment ce pagina de discuții este și ea o pagină wiki, ea poate fi editată, făcând posibilă ștergerea comentariului, în defavoarea răspunsului oferit aceluia comentariu. Amenințările cu darea în judecată constituie un alt motiv pentru blocarea cuiva⁷¹.

Blocajele pot fi aplicate împotriva unui cont individual, sau unei adrese IP, pentru cei care nu s-au înregistrat. Adresele IP, asociate cu rețele anonime, nu au voie să editeze deloc paginile de pe Wikipedia⁷².

Un avantaj atrage după sine un altul, oferit mai degrabă de jos în susul piramidei utilizatorilor, decât în sens invers. Fiecare utilizator înregistrat primește automat spațiu pentru pagina personală, și o pagină corespunzătoare pentru discuții cu alți wikipedieni, o platformă deschisă pentru întrebări și răspunsuri. Dacă un utilizator se dovedește extrem de constructiv, i se oferă ca recompensă “stelute”- literalmente, imaginea unei stele. Pentru a conferi o astfel de stelută, denumire împrumutată din obiceiul decorării șurilor în Germania⁷³, trebuie doar să incluzi pe pagina respectivului utilizator imaginea unei stelute, și un comentariu exprimând

⁶⁹ Wikipedia Meta-Wiki, *Three-Revert Rule*, http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Three-revert_rule (la data de 1 iunie, 2007, 08:15 GMT).

⁷⁰ Wikipedia policy prohibits “wheel wars”—cases in which a Wikipedia administrator repeatedly undoes the action of another—just as it prohibits edit wars. Vezi Wikipedia, *Wheel War*, http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Wheel_war (la data de 30 mai, 2007 21:40 GMT). A meta-meta-rule is that while administrators do not second-guess each others’ actions without good reason, some restrictions require persistent consensus among admins—nearly any admin may unprotect a page or remove a block.

⁷¹ Vezi Wikipedia, *No Legal Threats*, http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:No_legal_threats (la data de 30 mai, 2007 21:41 GMT).

⁷² De ex., Wikipedia Meta-Wiki, *Editing with Tor*, <http://meta.wikimedia.org/wiki/Tor> (la data de 1 iunie, 2007, 08:15 GMT) (“English Wikipedia tends to block every Tor node.”).

⁷³ Wikipedia, *Barnstar*, <http://en.wikipedia.org/wiki/Barnstar> (la data de 1 iunie, 2007, 08:20 GMT).

gratitudine⁷⁴. Poate orice utilizator să își confere o mulțime de steluțe, precum un dictator megaloman s-ar autodecora cu panglici? Da, însă asta ar fi contraproductiv, căci persoana respectivă ar trebui să joace un teatru ieftin, și ar trebui să își creeze identități false, astfel încât să ascundă faptul că ea însăși și-a acordat decorațiile.

* * *

Wikipedia a parcurs un lung drum, de la o idee năstrușnică, la un succes global imens. Wikipedia are versiuni în toate limbile importante ale mapamondului- chiar și într-o engleză mult simplificată, pentru cei care nu stăpânesc bine această limbă- iar articolele Wikipedia sunt printre cele mai căutate în cercetările specialiștilor, în diverse sectoare. Varianta în limba engleză a depășit un milion de articole în martie 2006, și a ajuns la 2 milioane în septembrie⁷⁵.

Calitatea articolelor variază foarte mult. Cele scrise pe subiecte binecunoscute pot fi extrem de informative, iar cele mai necunoscute deseori se dovedesc a fi mult mai inconsistente. Articolele despre subiecte foarte controversate precum avortul sau conflictul israeliano-arab, sunt extrem de bine scrise și documentate. Acest aspect probabil reflectă observația lui Eric Raymond în ceea ce privește dezvoltarea colaborativă a unor software gratuite: „când mai mulți utilizatori sunt atenți, toate problemele sunt superficiale”⁷⁶. Raymond însă nu pretinde că această maximă a sa este valabilă și în situații dincolo de software, unde codul fie funcționează obiectiv sau nu funcționează deloc. De asemenea, Raymond susține că Wikipedia este „infestată de lunatici socialiști”: „Cu cât citești mai mult contribuțiile utilizatorilor Wikipedia, cu atât mai atrăgătoare devine Britannica”⁷⁷. Însă, un studiu controversat din 2005, efectuat de *Nature*, a comparat în mod sistematic articolele științifice de pe Wikipedia și cele din *Britannica* (ediția online) și a găsit un număr similar de erori între cele două⁷⁸. Wikipedia câștigă în mod indisputabil când vine vorba de viteza cu care apar articolele pe site, în special în cazul evenimentelor de o anumită notorietate. Iar orice eroare care este semnalizată, poate fi corectată instantaneu. Cei mai severi critici ai siteului Wikipedia devin parte din Wikipedia prin simpla corectare a erorilor întâlnite, cel puțin dacă sunt în continuare adepții ideii conform căreia schimbările succesive aduse unui articol tind să îl optimizeze. Astfel, remedierea unei erori nu va fi inutilă, deoarece alții o vor edita mai târziu.

Prețul succesului

După cum am văzut, când Internetul și calculatorul personal au devenit bunuri de uz comun, succesul lor a atras o nouă suită de probleme. Email-ul nu mai este o curiozitate ci o

⁷⁴ There are many different Wikipedia barnstars that connote different things. For example, General Barnstars are awarded to describe “contributions or editing along a specific theme.” The Barnstar of High Culture, Epic Barnstar, and Ancient Ruin History Barnstar are examples of barnstars awarded “in recognition of excellent contributions” that are within one of seven major categories listed on the Main Page. Wikimedia Commons, *Barnstar*, <http://commons.wikimedia.org/wiki/Barnstar> (la data de 1 iunie, 2007, 08:30 GMT) (describing different barnstars awarded to Wikipedia contributors).

⁷⁵ Wikipedia, *English Wikipedia*, http://en.wikipedia.org/wiki/English_Wikipedia (la data de 1, 2007, 08:25 GMT).

⁷⁶ See Eric S. Raymond, *Release Early, Release Often*, in *The Cathedral and the Bazaar: Musings on Linux and Open Source By An Accidental Revolutionary* (2001), online la <http://www.catb.org/~esr/writings/cathedral-bazaar/cathedral-bazaar/ar01s04.html>.

⁷⁷ Vezi nota 2.

⁷⁸ Jim Giles, *Internet Encyclopaedias Go Head to Head*, *Nature News*, Dec. 14, 2005, <http://www.nature.com/news/2005/051212/full/438900a.html> (Mar.28, 2006).

58

necesitate pentru majoritatea dintre noi⁷⁹, și posibilitatea de a contacta atât de mulți destinatari a dat naștere spam-ului, despre care se spune că reprezintă 90% din totalul email-urilor trimise⁸⁰. Valoarea puterii de procesare a milioane de calculatoare conectate la Internet este deturnată pentru crearea de viruși⁸¹.

Generativitatea Wikipediei la nivelul conținutului– necesitând contribuțiile necoordonate a zeci de mii de oameni– include posibilitatea unei vulnerabilități viitoare, acum că se bucură de succes. Până în prezent, Wikipedia a făcut față celor mai evidente pericole. Vandalii sunt o prezență iritantă dar sunt ținuti sub control de numărul membrilor Wikipedia care monitorizează articolele și le corectează pe acelea care au fost deteriorate. Se pare că unor membri Wikipedia chiar le place această misiune, declarând că aparțin așa numitei Unități de combatere a vandalismului, și dacă vandalismul este legat de fraudă primesc și o stea în calitatea de „apărător al wiki-ului”⁸². Alții au scris coduri pentru a detecta cazurile evidente de vandalism și a le modifica în mod automat⁸³. Și mai este și opțiunea de a bloca paginile care atrag în mod consistent intervenții neavenite din partea utilizatorilor anonimi.

Dar, tot așa cum există metode mai clare de a contracara acțiunea virușilor într-adevăr malițioși asupra calculatoarelor decât există posibilități de a acționa în zonele cenușii, vandalii reprezintă problema cel mai ușor de rezolvat pentru Wikipedia. Controversa binecunoscută legată de John Seigenthaler Sr., un renumit editor și consilier al lui Robert F. Kennedy, ne poate lămuri în acest sens. Un utilizator a modificat articolul Wikipedia despre Seigenthaler, sugerând că la un moment dat acesta ar fi fost suspect în asasinările lui John și Robert Kennedy⁸⁴. Afirmatia era falsă dar nu era un act manifest de vandalism, și a trecut neobservată timp de patru luni până când un prieten de a lui Seigenthaler l-a alertat pe acesta, înlocuind articolul respectiv cu biografia oficială a lui Seigenthaler, care la rândul său a fost înlocuită de un paragraf scurt, parte a politicii de evitare a acuzațiilor de încălcare a dreptului de autor⁸⁵. Când Seigenthaler l-a contactat pe Jimbo Wales, acesta din urmă a cerut administratorilor să înlăture istoria textului inițial de pe Wikipedia⁸⁶. Seigenthaler a scris apoi un editorial pentru USA Today condamnând natura calomnioasă a articolului din Wikipedia și

⁷⁹ Except for those younger users that shun it for more instantaneous forms of messaging. *Vezi* Nate Anderson, *Teens: E-mail Is for Old People*, Ars Technica, Oct. 2, 2006, <http://arstechnica.com/news.ars/post/20061002-7877.html>.

⁸⁰ Gregg Keizer, *Spam Sets Record, Accounts for 94 Percent of E-mail*, IT News, Jan. 11, 2007, http://www.itnews.com.au/newsstory.aspx?CIaNID_44188.

⁸¹ *Vezi supra* Cap. 3.

⁸² *Vezi* Wikipedia, *Wikipedia: Counter-Vandalism Unit*, http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Counter-Vandalism_Unit (la data de 30 mai, 2007, 17:40 GMT); Wikipedia, *Wikipedia: Barnstars*, <http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Barnstars> (la data de Sep. 30, 2007, 00:18 GMT) (“The Defender of the Wiki may be awarded to those who have gone above and beyond to prevent Wikipedia from being used for fraudulent purposes. It was created after the 2004 Indian Ocean earthquake, when a fraudulent charity tried to take advantage of the widespread media coverage of the article.”).

⁸³ *Vezi, de ex.*, Wikipedia, *User: MartinBot*, <http://en.wikipedia.org/wiki/User:MartinBot> (la data de 30 mai, 2007, 17:41 GMT).

⁸⁴ Intrarea actuala din Wikipedia statueaza : “Pentru o scurta perioada de timp, [Seigenthaler] s-a gandit ca este direct implicat in atat in asasinarea lui Kennedy cat si a fratelui sau, Bobby. Nu s-a putut dovedi insa niciodata nimic.” John Seigenthaler, *A False Wikipedia ‘Biography,’* USA Today, Nov. 29, 2005, *online la* http://www.usatoday.com/news/opinion/editorials/2005-11-29-wikipedia-edit_x.htm.

⁸⁵ Wikipedia, *Seigenthaler Controversy*, http://en.wikipedia.org/wiki/John_Seigenthaler_Sr._Wikipedia_biography_controversy (1.06.2007).

⁸⁶ Wikipedia, *Deletion Log*, http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Special%3ALog&type=delete&user=Essay&page=John_Seigenthaler_Sr (la data de 1 iunie, 2007, 09:00 GMT) (permitand utilizatorilor sa parcurga stingerile pentru o pagina anume din Wikipedia).

legea care nu obligă Wikipedia să-și asume responsabilitatea pentru cele scrise de un editor anonim⁸⁷.

De atunci membrii Wikipedia sunt de acord că biografiile diferitelor persoane sunt un subiect sensibil, și sunt încurajați să supună informațiile fără sursă sau cele cu potențial calomnios atenției celorlalți membrii Wikipedia. Jimbo și un grup de alți oficiali Wikipedia își rezervă dreptul nu numai de a edita un articol – ceea ce orice membru poate face – dar și să îi modifice istoria de redactare astfel încât publicul nu va ști niciodată faptul că Wikipedia a afirmat vreodată ceva despre un anumit subiect, cum a fost cazul fragmentului calomnios din articolul despre Seigenthaler. O astfel de practică are loc nu sub incidența vreunei legi – în Statele Unite, legea federală protejează agregatorii de informații cu responsabilitate pentru afirmațiile defăimătoare făcute de sursele independente de informații⁸⁸ – ci sub formă de declarație etică.

Totuși, motivul pentru care fragmentul despre Seigenthaler a rămas neșters atât timp se datorează probabil faptului că nu multă lume l-a remarcat. Până la apariția editorialului lui Seigenthaler, acesta nu era o figură publică la nivel național. Chiar Jimbo a atribuit această trecere cu vederea creșterii vitezei cu care apar și sunt editate articolele pe Wikipedia, copleșind wikipedianii care supraveghează editarea articolelor. În urma incidentului Seigenthaler, Wikipedia și-a modificat software-ul wiki astfel că utilizatorii înregistrați să nu poată crea noi articole ci doar să le editeze pe cele existente⁸⁹. (Bineînțeles, oricine se poate încă înregistra.)

Această modificare rezolvă problema vandalismului sub impulsul momentului, dar nu restricționează noua categorie de wikipediani, undeva între membru dedicat al comunității și adolescentul vandal, categorie care este sursa unor probleme mult mai greu de soluționat. Acestui tip de wikipedian în pasă foarte puțin de actul social de colaborare cu alți utilizatori pentru a crea un articol Wikipedia. Acum, întrucât un număr ridicat de cititori consultă Wikipedia ca și resursă, mulți ajungând pe site prin intermediul motoarelor de căutare, conținutul Wikipedia are consecințe ce depășesc comunitatea de utilizatori-editori ai enciclopediei.

Unul din standardele dezvoltate de comunitatea Wikipedia este acela că utilizatorii nu pot crea sau edita articole despre ei înșiși, și nici nu își pot îndemna prietenii să facă acest lucru. În schimb, sunt încurajați să facă lobby pe pagina de discuție a articolului ca alți editori să efectueze corecturile sau adăugirile necesare. (Jimbo și-a exprimat regretul că și-a editat propriul articol în Wikipedia violând astfel această politică)⁹⁰.

Care este situația companiilor sau a consilierilor politici? Când un număr de modificări au fost aduse unor articole Wikipedia despre anumiți politicieni de pe adrese IP de pe Capitol Hill, wikipedianii au făcut incidente publice și au încercat să determine politicienii respectivi să denunțe perierea propriilor articole⁹¹. În unele cazuri, această metodă a funcționat. După ce șeful de stat major al congressmanului Marty Meehan a editat articolul despre acesta pentru a șterge promisiunea electorală a lui Meehan de a servi un număr limitat

⁸⁷ *Vezi* 47 U.S.C. § 230 (c)(1) (2000); Seigenthaler, *supra* nota 45.

⁸⁸ 47 U.S.C. § 230 (c)(1) (2000); *vezi de asemenea* și Ken S. Myers, *Wikimmunity: Fitting the Communications Decency Act to Wikipedia*, 20 Harv. J.L. & Tech. 163 (2006) (concluzionnd ca Wikipedia ar fi imuna sub prevederile CDA § 230). There is an unexplored doctrinal issue with CDA § 230: Wikipedia's unusual structure makes it difficult to ascertain whether a Wikipedia editor should be deemed an agent of Wikipedia for liability purposes, just as a reporter for an online newspaper, as the newspaper's agent, can make statements that give rise to liability for the paper, CDA § 230 notwithstanding.

⁸⁹ Michael Snow, *Article Creation Restricted to Logged-in Editors* (Dec. 5, 2005), http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Wikipedia_Signpost/2005-12-05/Page_creation_restrictions.

⁹⁰ *Vezi si supra* nota 19.

⁹¹ Wikipedia, *Congressional Staffer Edits to Wikipedia*, http://en.wikipedia.org/wiki/Congressional_staffer_edits_to_Wikipedia (la data de 1 iunie, 2007, 09:00 GMT).

de termene, și a înlocuit textul întregului articol cu biografia acestuia, Meehan a repudiat schimbările, făcând publică o declarație conform căreia a fost o pierdere de energie și timp din partea echipei sale să modifice articolul („deși în realitate nu a durat mai mult de 11 minute”) deoarece „face parte din viața unui reprezentant ales să fie subiectul unor discuții, comentarii sau critici pe Internet”⁹². Replica lui Meehan a ocolit întrebarea referitoare la maniera în care politicienii ar trebui să reacționeze la informațiile despre propriile persoane pe care le consideră false sau înșelătoare. Ceea ce este sigur însă este că, dacă *New York Times* ar publica o informație dăunătoare despre un politician, acest ar scrie probabil o scrisoare redacției pentru a clarifica situația.

Dacă articolul de pe Wikipedia despre Wal-Mart este unul dintre primele rezultate oferite de motoarele de căutare, este important pentru Wal-Mart să se asigure că articolul este favorabil – sau chiar mai mult, omițând informații, care ar putea fi relevante sau adevărate pentru companie dar care însă ar putea afecta imaginea acesteia. Ce poate face un grup de voluntari când o companie sau un politician insistă să editeze un articol? Până în momentul de față, răspunsul la o astfel de întrebare a fost menținerea stării de fapte, presupunând că toți editorii sunt bine intenționați și că există putere epistemică în mulțime⁹³. Dacă numărul editorilor obiectivi dar competenți îl depășește pe cel al editorilor motivați de interese, atunci articolele acestora din urmă vor fi revizuite sau modificate. Dacă aceștia persistă, pot fi blocați cu ajutorul regulii celor trei revocări.

În august 2006, a fost lansată o companie numită MyWikiBiz pentru a ajuta promovarea persoanelor individuale și companiilor pe Wikipedia. "Dacă compania sau organizația dumneavoastră are deja un articol pe Wikipedia, va felicităm - serviciile noastre nu sunt pentru dumneavoastră. Însă, dacă afacerii dumneavoastră îi lipsește un articol bine documentat pe Wikipedia, citiți mai departe! Suntem aici să va ajutăm!"⁹⁴ MyWikiBiz oferă să creeze un ciot pe Wikipedia de trei până la cinci propoziții despre o companie cu câteva linkuri la prețul de 49 de dolari. Un "articol standard" costă 79 de dolari cu o taxă adițională de 99 de dolari care include verificarea articolului de pe Wikipedia după un an "pentru a vedea dacă mai sunt necesare modificări."⁹⁵

Reacția Wikipediei la serviciile MyWikiBiz a fost rapidă. Jimbo însuși a blocat contul firmei respective pe Wikipedia datorită "faptului aceasta este plătită pentru serviciile oferite."⁹⁶ Blocarea contului pe termen nelimitat a fost unul din foarte puținele astfel de acțiuni efectuate de Jimbo în istoria Wikipedia. Wales a vorbit cu firma respectivă la telefon în aceeași zi și a declarat că au ajuns la o înțelegere. Identificând problema ca fiind un conflict de interese și comportament necorespunzător, ce rezultă din faptul că „editorii sunt plătiți de către cei care constituie subiectele articolelor scrise de ei”, Wales a afirmat că MyWikiBiz a fost de acord să posteze articole obiective, cu surse verificate, despre clienții săi, pe propriul site, pe care wikipedienii apoi pot alege să încorporeze după cum doresc în Wikipedia.⁹⁷ Alți wikipedieni nu au fost de acord cu un astfel de rezultat conservator, fiind de părere că un conținut bun ar trebui judecat după meritele sale, fără o regulă generală interzicând editarea directă în schimbul unui profit de către o firmă ca și MyWikiBiz.

Înțelegerea a durat foarte puțin. Articolele scrise de MyWikiBiz au fost propuse pentru ștergere – la rândul său, un proces care presupune o discuție între wikipedienii interesați și apoi un administrator decide dacă s-a ajuns la un consens în ceea ce privește ștergerea

⁹² *Time on Wikipedia Was Wasted*, Loewll Sun, Jan. 28, 2006.

⁹³ *Vezi in general* James Surowiecki, *The Wisdom of Crowds* (2004).

⁹⁴ Centiare, Directory: MyWikiBiz, <http://www.centiare.com/Directory:MyWikiBiz> (1.06.2007, 09:05 GMT).

⁹⁵ *Id.*

⁹⁶ Wikipedia, *User Talk:MyWikiBiz*, http://en.wikipedia.org/wiki/User_talk:MyWikiBiz/Archive_1 (la data de 1 iunie, 2007, 09:05 GMT).

⁹⁷ E-mail trimis de Jimmy Wales, fondatorul Wikipedia, catre WikiEN-1 mailing list, *about My WikiBiz* (Aug. 9, 2006, 02:58 PM), <http://www.nabble.com/MyWikiBiz-tf2080660.html>.

articolului. MyWikiBiz a participat în acele discuții și chiar a convins câțiva wikipedieni să revină asupra obiecțiilor împotriva articolelor datorită surselor acestora. Wales însuși a participat la una din discuții, susținând că înțelegerea anterioară a fost denaturată și, după ce a avertizat MyWikiBiz că se joacă cu focul, a blocat accesul firmei pentru ceea ce el considera ca fiind „spamming”, bombardarea Wikipedienilor cu publicitate corporativă în loc de articole obiective.

Drept rezultat, MyWikiBiz a intrat în „hibernare”, conform fondatorului său, care susține că toate sursele, chiar și cele comerciale, ar trebui să joace un rol în contribuțiile Wikipedia, în special deoarece sursele pentru majoritatea articolelor nu se pot identifica personal chiar dacă sunt prezentate sub pseudonimele membrilor Wikipedia. Regulile privind identitățile wikipedienilor au evoluat și ele. În 2007, utilizatorul Wikipedia Essjay, administratorul care a s-a ocupat de informațiile defăimătoare referitoare la Seigenthaler, a fost acuzat că nu a spus adevărul în legătură cu datele personale. Essjay susținuse că este profesor de teologie și chiar a contribuit la numeroase articole Wikipedia pe domeniul respectiv. Când Jimbo Wales l-a contactat pentru a discuta despre oportunitatea unui loc de muncă în cadrul companiei sale, Wikia, adevărata identitate a lui Essjay a fost dezvăluită. În realitate, acesta era un editor de 24 de ani, fără facultate. Editările sale anterioare- și discuțiile în care i-a menționat acreditarea- au fost supuse criticii. În urma controversei, și după ce comunitatea Wikipedia i-a cerut-o⁹⁸, Jimbo a propus o nouă regulă conform căreia acreditările administratorilor Wikipedia care le menționează să fie verificate⁹⁹. Essjay s-a retras de pe siteul Wikipedia¹⁰⁰.

Un avocat ar putea examina aceste incidente pe Wikipedia și ar putea observa un proces confuz care ar putea conduce la o neînțelegere în ceea ce privește esența: utilizatori anonimi în permanentă schimbare; un stăpân cu puteri absolute care fie poate, fie nu poate să acționeze unilateral¹⁰¹; un set de reguli acum destul de mare pentru a deveni ambiguu și confuz, dar prea restrâns să se poată adresa tuturor problemelor ce apar. Iar Wikipedia, în mod indiscutabil, nu este o democrație: o decizie este luată prin atingerea unui consens, nu prin vot. Același lucru poate fi afirmat în legătură cu procesul de dezvoltare pentru protocoalele tehnice fundamentale ale Internetului, care este la fel de poros¹⁰². IETF (Internet Engineering Task Force) nu are membri, oricine poate participa. În același timp, însă, această comunitate este dominată de o proliferare de standarde și norme create pentru a canaliza disputele într-o direcție productivă, precum și de persoane venerate, care însă nu au fost alese în pozițiile de

⁹⁸ Wikipedia, *User:Essjay/RFC*, <http://en.wikipedia.org/wiki/User:Essjay/RFC> (1.06.2007, 09:00 GMT).

⁹⁹ See Noam Cohen, *After False Claim, Wikipedia to Check Degrees*, N.Y. Times, Mar. 12, 2007, at C8, available at <http://www.nytimes.com/2007/03/12/technology/12wiki.html>.

¹⁰⁰ Wikipedia, *User_talk:Essjay*, http://en.wikipedia.org/wiki/User_talk:Essjay (Apr. 18, 2007, 18:11 GMT).

¹⁰¹ *Vezi, de ex., Wikipedia, Wikipedia: Requests for Arbitration/Pedophilia Userbox Wheel War*, http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Requests_for_arbitration/Pedophilia_userbox_wheel_war

#Jimbo_as_the_ultimate_authority (30 mai, 2007, 21:58 GMT), in which Wikipedia editors and administrators warred over whether to permit a Wikipedia user to identify himself as a pedophile on his Wikipedia user page. Jimbo ultimately cut the debate short by removing the label and banning its return, and the Wikipedia arbitration committee recognized Jimbo's powers, subject to review by the Wikimedia Foundation's board of trustees, to pretermitt what would otherwise be a decision handled through other processes. On the other hand, Jimbo's creation of a new Wikipedia article for Mizoli's Meats, a South African butcher shop, was deleted by a sysop twenty-two minutes later, deemed manifestly unworthy of inclusion. *Vezi* David Sarno, *Wikipedia Wars Erupt*, L.A. Times, Sept. 30, 2007, online la <http://www.latimes.com/entertainment/news/newmedia/la-ca-webscout30sep30.1.6497628.story>.

¹⁰² *Vezi* A. Michael Froomkin, *Habermas@Discourse.net: Toward a Critical Theory of Cyberspace*, 116 Harv. L. Rev. 749 (2003).

62

autoritate pe care le ocupă, și care ar putea influența dezvoltarea standardelor Internetului¹⁰³. Pe măsură ce acesta s-a extins, standardele și normele IETF au fost testate de persoane din afara comunității care nu erau de acord cu acestea. Corporațiile financiare au devenit repede interesate de dezvoltarea protocoalelor pentru Internet, fiind motivate mai degrabă de intenții pecuniare decât de argumente privind eficiența tehnică. IETF a evitat atacul pe aceste probleme deoarece standardele acestea nu sunt impuse de ei; firmele care creează componente de rețea, sau furnizorii de servicii Internet contra cost, au ultimul cuvânt în ceea ce privește felul în care funcționează routerele. Deși favorabil, sprijinul acordat de IETF pentru un standard sau altul nu este decisiv. În cazul Wikipediei, deciziile luate de editori și administratori pot afecta reputații în viața de zi cu zi deoarece articolele sunt vii și vizibile datorită motoarelor de căutare, companiile nu aleg să „adopte” în mod individual Wikipedia la fel cum adoptă standardele Internetului.

Totuși, expansiunea stângace a Wikipediei împreună cu regulile care guvernează crearea și editarea articolelor a rămas până în momentul de față o poveste de succes. Este, de fapt, a operă neterminată al cărui succes este definit de existența – și creșterea – grupului de editori care aderă și impun etosul siteului, în mijlocul unui flux de utilizatori care nu cunosc acest etos. Succesul Wikipediei, așa cum este el, se datorează unei combinații haotice între instrumente tehnice în permanentă optimizare și convenții sociale care dezvăluie și reflectă angajamentele personale ale unui grup cheie de editori să se implice în dezbateri despre subiecte care îi interesează. Împreună, aceste instrumente și convenții facilitează noțiunea de „netizenship”, cetățenie pe Internet, și anume apartenența la un proiect pe Internet care include alte persoane, în loc de a ne referi la Internet ca fiind locul și instrumentul de transmitere a informațiilor sau un serviciu de cash-and-carry oferit de un furnizor separat, responsabil pentru conținutul acestuia.

Valoarea cetățeniei pe Internet

Trăim într-un stat de drept atunci când oamenii sunt tratați egal, indiferent de puterea sau statutul lor; când regulile care li se aplică se nasc legitim, având consimțământul celor guvernați; când acele reguli sunt clar stipulate; și când există o sursă imparțială și independentă care pune în aplicare acele reguli¹⁰⁴.

În pofida unei dezordini aparente a procesului și utilizatorilor, Wikipedia a trasat un drum remarcabil urmând aceste reguli. Deși diferiți utilizatori au diverse grade de pricepere, oricine se poate înregistra și oricine, dacă este destul de dedicat, poate ajunge la statutul de administrator. Și cu toate că Jimbo Wales are o influență extraordinară, puterea sa asupra Wikipediei depinde în mare măsură de consimțământul celor guvernați - de deciziile

¹⁰³ Jon Postel a fost editorul RFC timp de 28 de ani, selectând care drafturi ale cererilor să fie publicate ca IETF RFCs. RFC Editor et al., RFC 2555; 30 Years of RFCs (Apr. 7, 1999), <http://www.ietf.org/rfc/rfc2555.txt>. El a fost de asemenea responsabil de Internet Assigned Numbers Authority, nume dat funcțiilor indelinite în alocarea adreselor IP. Vezi Jonathan Zittrain, *ICANN: Between the Public and the Private*, 14 Berkeley Tech. L.J. 1071 (1999); Todd Wallack & Ellen Messmer, *Industry Asks: Who Is Jon Postel?*, Network World (Apr. 21, 1997), <http://www.networkworld.com/news/0421postel.html>.

¹⁰⁴ See Rachel Kleinfeld Belton, *Competing Definitions of the Rule of Law* (Jan. 2005), online la <http://www.carnegieendowment.org/files/CP55.Belton.FINAL.pdf>; vezi, de asemenea, *si* Democracy and the Rule of Law (Adam Przeworski & Jose Maria Maravall eds., 2003); Albert Vann Dicey, *Introduction To The Study of the Law of the Constitution* 175–336 (5th ed. 1897); Friederich A. Hayek, *The Constitution of Liberty* 162–76 (1960); Charles de Montesquieu, *Montesquieu: The Spirit of the Law* (Anne M. Cohler et al. eds., 1989); Samuel Rutherford, *Lex, Rex, or the Law and the Prince* (1998); Philip Selznick, *American Society and the Rule of Law*, 33 Syracuse J. Int'l L. & Com. 29 (2005); Barry R. Weingast, *The Political Foundations of Democracy and the Rule of Law*, 91 Am. Pol. Sci. Rev. 245 (1997); Anthony M. Kennedy, *Assoc. Justice*, U.S. Supreme Court, Speech at the American Bar Association Annual Meeting (Aug. 9, 2003)(revizuit Aug. 14, 2003), online la http://www.supremecourtus.gov/publicinfo/speeches/sp_08-09-03.html; Wikipedia, *Rule of Law*, http://en.wikipedia.org/wiki/Rule_of_law (la data de 1 iunie, 2007, 08:30 GMT).

individuale a sute de administratori, oricare dintre aceștia fiind în măsură să se conteste reciproc, sau să-l conteste pe Jimbo, dar care tind să conlucreze pentru că împărtășesc o viziune comună asupra Wikipediei. Implementarea efectivă a regulilor depinde, la rândul ei, de miile de editori activi care își pot exercita puterea prin zecile de mii de decizii pe care le iau atunci când editează și reeditează articolele de pe Wikipedia. Comportamentele care devin practici constante sunt, până la urmă, descrise și codificate ca potențiale reguli, unele dintre ele fiind apoi puse în practică, în cadrul unui proces de revizuire continuă.

Într-o conversație extraordinară desfășurată între wikipedieni într-o cameră de chat și înregistrată online, Wales însuși se plânge că Larry Sanger e creditat în mai multe articole despre Wikipedia drept "cofondator" al enciclopediei. Dar în afara câtorva momente pe care le-a regretat apoi public, Wales nu a editat vreun articol și nici nu i-a instruit pe alții în mod direct să facă modificări specifice, deoarece astfel ar încălca regula privind editarea articolelor despre sine. În schimb, dovedește că atunci când folosirea termenului de cofondator trece neobservată, ea este incorectă, și îi roagă pe oameni să ia în considerare îmbunătățirea ei¹⁰⁵. Uneori, articolele de pe Wikipedia- aflate într-un flux continuu- despre Wikipedia menționează că denumirea lui Sanger drept "cofondator" este controversată. Un alt exemplu al faptului că puterea directă este limitată îl constituie lupta Angelei Beesley, pe atunci membru în Comitetul Wikimedia Foundation, să fie șters articolul despre ea. Cererea i-a fost respinsă categoric, administratorii concluzionând că era o persoană destul de importantă pentru a se justifica un articol despre ea¹⁰⁶. (A încercat din nou după ce a demisionat din Comitetul Fundației, dar tot în zadar.)¹⁰⁷

Wikipedia- cu sprijinul multor wikipedieni- a dezvoltat un sistem de guvernare proprie care prezintă multe indicii ale statului de drept, fără a se baza pe autorități sau limite exterioare. În timp ce nu caută reglementări exterioare, politica Wikipediei în ceea ce privește încălcări ale drepturilor de autor exprimă fără îndoială dorința de a integra legea, și nu de a o respinge. Într-adevăr, politica sa de copyright e mult mai strictă decât o cer regulile majore ale jurisdicției. În Statele Unite, Wikipedia ar putea aștepta înștiințări formale ale unor încălcări specifice înainte de a șterge materialele fără drept de autor¹⁰⁸. Însă, în pofida faptului că Wales însuși este fan al lui Ayn Rand¹⁰⁹- a cărei filosofii a "obiectivismului" se intersectează cu idealurile libertariene, un triumf al individului asupra grupului- Wikipedia este un demers comunitar prin excelență¹¹⁰. Construirea și editarea enciclopediei se face în grupuri, deși

¹⁰⁵ Wiki Truth, *Jimbo Found Out*, http://www.wikitruth.info/index.php?title=Jimbo_Found_Out (1.06.2007).

¹⁰⁶ Wikipedia, *Articles for Deletion/Angela Beesley*, http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Articles_for_deletion/Angela_Beesley (6.01.2007, 19:17 GMT).

¹⁰⁷ Wikipedia, *Articles for Deletion/Angela Beesley (3rd nomination)*, [http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Articles_for_deletion/Angela_Beesley_\(3rd_nomination\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Articles_for_deletion/Angela_Beesley_(3rd_nomination)) (3 mai, 2007, 16:46 GMT).

¹⁰⁸ 17 U.S.C. § 512 (2000); *vezi de asemenea si* Wikipedia, *Online Copyright Infringement Liability Limitation Act*, http://en.wikipedia.org/wiki/Online_Copyright_Infringement_Liability_Limitation_Act (furnizeaza rezumatul a 512 prevederi 512 ale DMCA) (1.06. 2007, 09:00 GMT); *supra* Ch. 5, nota 83 si textul insotitor.

¹⁰⁹ RU Sirius, *Jimmy Wales Will Destroy Google*, 10 Zen Monkeys (Jan. 29, 2007), <http://www.10zenmonkeys.com/2007/01/29/wikipedia-jimmy-wales-rusirius-googleobjectivism/>.

¹¹⁰ Communitarianism is a social theory that rejects the devaluation of community. In asserting that family, friends, and social groups are important to the good life, communitarians focus on three themes: the importance of social context and tradition for meaning-making, the self's social nature, and the community's normative value. Each of these themes suggests the importance of allowing individuals to participate freely in various aspects of society and to shape the society in which they live. *Vezi* Alasdair MacIntyre, *Concept of a Tradition*, in *Liberalism and its Critics* 125, 142 ("We all approach our own circumstances as bearers of a particular social identity. I am someone's son or daughter, someone else's cousin or uncle; I am a citizen of this or that city, a member of this or that guild or profession; I belong to this claim, that tribe, this notion. Hence what is good for me has to be the good for one who inhabits these roles."); Michael J. Sandel, *Justice and the Good*, in *id.*, 159,

structura unui wiki le permite, de cele mai multe ori, grupurilor mari să se despartă în mod firesc în unități ușor de gestionat. Astfel, în jurul fiecărui articol se coagulează o nano-comunitate, adesea formată din cinci până la douăzeci de persoane, cărora li se alătură în trecere editori neaxați pe un subiect specific, dar care îndeplinesc cu plăcere sarcini precum formatarea sau clasificarea articolelor. (Uneori articole despre aproximativ același subiect se pot dezvolta independent, cazuri în care are loc o negociere între cele două grupuri de editori dacă și cum să le îmbine.)

Această structură e o formă firească a ceea ce constituționaliștii ar numi subsidiaritate: forme "mai înalte", centralizate de rezolvare a disputelor sunt rezervate pentru cazuri speciale, în timp ce munca și deciziile de zi cu zi se iau în grupuri mici, "la nivel local".¹¹¹ Deciziile sunt luate de cei mai familiarizați cu problema, evitând procesele de durată ale sistemelor ierarhice. Această subsidiaritate mai este exprimată și prin grupările majore constituite în funcție de limbă. Fiecare versiune a Wikipediei într-o altă limbă își stabilește propriile reguli, modalități de punere în practică și norme. Câteodată, acestea pot urmări standarde naționale sau culturale- în mod firesc oamenii din Polonia editează în principal versiunea în poloneză a Wikipediei- dar alte ori ei trec aceste granițe lingvistice. Versiunea în chineză deservește China continentală (atunci când nu e cenzurată de guvern, cum se întâmplă adesea)¹¹², Hong Kong-ul, Taiwanul și pe numeroșii vorbitori de chineză împrăștiați prin lume¹¹³.

Atunci când apar dispute, consensul e pus mai presus de formalitate, și linia de demarcație dintre subiect și regulator e subțire. În timp ce nu toată lumea are prerogativele unui administrator, folosirea acestor prerogative e rezervată abuzurilor persistente, mai degrabă decât folosirii zilnice. Deciziile și munca editorilor ca și colectiv- adică a acelor care aleg să participe- construiesc enciclopedia, sau nu. Și majoritatea acestora- cel puțin până la invazia consilierilor politici, a firmelor de relații publice și a altor străini din punct de vedere cultural- subscriu ideii că există o diviziune între substanță și proces și că se poate face apel la reguli independente de conținut, pe baza cărora să se ajungă la un meta-acord, chiar dacă editorii continuă disputa asupra unui fapt sau amănunt dintr-un anumit articol.

Aceasta este esența legii: ceva mai cuprinzător decât un exercițiu arbitrar de forță și ceva cu însemnătate mai mare decât un pretext pentru a utiliza forța, formulat în termeni neutri doar în scopul acceptabilității sociale. A fost redescoperită în rândul celor care adesea

165 (Sandel ed., 1984) ("[I]n so far as our constitutive self-understandings comprehend a wider subject than the individual alone, whether a family or tribe or city or class or nation or people, to this extent they define a community in the constitutive sense. And what marks such a community is not merely a spirit of benevolence, or the prevalence of communitarian values, or even 'shared final ends' alone, but a common vocabulary of discourse and a background of implicit practices and understandings within which the opacity of the participants is reduced if never finally dissolved."); Michael Walzer, *Thick and Thin* 27 (1984) (arguing that meaning is made with reference to particular social contexts that are "shared across a society, among a group of people with a common life"); *vezi și* Daniel Bell, *Communitarianism and Its Critics* (1993); Robert Nisbet, *The Quest for Community* (1953); Cass R. Sunstein, *Beyond the Republican Revival*, 97 *Yale L.J.* 1539 (1988); Robert J. Condlin, *Bargaining with a Hugger: The Weakness and Limitations of a Communitarian Conception of Legal Dispute Bargaining, Or Why We Can't All Just Get Along* (Berkeley Press Legal Series, Working Paper No. 1194), online la http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=robert_condlin.

¹¹¹ *Vezi* Europa Glossary, *Subsidiarity*, http://europa.eu/scadplus/glossary/subsidiarity_en.htm (1 iunie 2007); Wikipedia, *Subsidiarity*, <http://en.wikipedia.org/wiki/Subsidiarity> (la data de 1 iunie, 2007, 09:00 GMT).

¹¹² *Vezi* IDG News Serv., *Chinese Censors Block Access to Wikipedia*, *ITWorld*, 14 iunie, 2004, <http://www.itworld.com/Tech/2987/040614wikipedia/>; Wikipedia, *Blocking of Wikipedia in Mainland China*, http://en.wikipedia.org/wiki/Blocking_of_Wikipedia_in_mainland_China (la data de 1.06.2007, 08:45 GMT).

¹¹³ Nu toate versiunile de Wikipedia aplica aceiași politica. Spre exemplu, Wikipedia de limba germană recent a instituit un proiect pilot pentru a avea versiuni concurente ale unei pagini — stabila și instabila — astfel încât modificările trebuie aprobate de un editor oficial înainte de a fi disponibile online. Acest plan a fost creat pentru a preveni vandalismul și a permite și modificarea paginilor anterior editate în regim protejat. *Vezi* Daniel Terdiman, *Can German Engineering Fix Wikipedia*, *CNET News.com*, Aug. 23, 2006, http://news.com.com/2100-1038_3-6108495.html.

afișează puțin respect pentru suveranitatea legii "reale", respectând-o nu din acord civic sau mândrie, ci deoarece pun într-o balanță cinică pedepsele dacă sunt prinși și beneficiile încălcării legii. Într-adevăr, ideea că un "punct de vedere neutru" ar exista, și că acesta poate fi determinat între oameni care sunt în dezacord, este una extrem de ciudată, poate chiar naivă. Totuși, ea este evocată cu toată seriozitatea și, uneori chiar cu productivitate, pe Wikipedia. Amintiți-vă observația expertului în trafic referitor la semnele de circulație și comportamentul uman: "Cu cât regulile sunt mai numeroase, cu atât simțul responsabilității este mai scăzut."¹¹⁴ Wikipedia ne demonstrează, chiar dacă doar pentru un singur moment și în circumstanțe fortuite, că reversul este de asemenea valabil: cu cât regulile sunt mai puține, cu atât simțul responsabilității personale este mai crescut.

Wikipedia ne arată că naivitatea artizanilor Internetului de a construi o tehnologie de rețea generativă poate fi justificată nu doar la nivelul tehnic al Internetului, ci și la nivelul conținutului. Sistemul idiosincratic care a produs coduri executabile în rândul artizanilor talentați (sau nu atât de talentați) a fost reprodus de scriitori și artiști.

Wikipedia are o ultimă supapă de siguranță care încurajează contribuția din bună credință și împiedică eventualele abuzuri de putere în rândul administratorilor și birocraților: conținutul de pe Wikipedia e sub licență, astfel încât oricine îl poate copia și edita, dacă atribuie sursa și pune mai departe la dispoziție conținutul sub aceleași condiții¹¹⁵. Astfel, conținutul de pe Wikipedia poate fi vândut sau folosit în mod comercial, atâta timp cât nu este apropiat- cei care folosesc conținut de pe Wikipedia nu pot cere drepturi de autor pentru conținut care derivă din acesta. În acest mod, siteuri de tip dot-com precum Answers.com oglindesc tot conținutul de pe Wikipedia și expun bannere de reclamă pentru a face bani, lucru pe care Jimbo Wales a jurat că nu-l va face niciodată pe Wikipedia¹¹⁶. (O listă menținută pe Wikipedia conține zeci de exemple de asemenea copii.)¹¹⁷ Copiile pot cauza probleme unor oameni precum John Seigenthaler, care se luptă nu numai să corecteze denaturări în articolul original de pe Wikipedia, ci și în diverse copii. Dar licența de conținut gratuit a Wikipediei are beneficiul că le acordă membrilor comunității sale opțiunea de a o părăsi- și de a lua o copie a enciclopediei cu ei. Ea mai permite și experimentarea generativă și dezvoltare. De exemplu, terțe părți pot găsi căi de identificare a articolelor corecte de pe Wikipedia și apoi le pot aduna într-un subset mai autorizat și evaluat de experți care să reflecte faptul că siteul este o muncă în continuă desfășurare.

Larry Sanger, editorul original al Nupediei și organizatorul (și, potrivit unora, chiar cofondatorul) Wikipediei, tocmai a făcut acest lucru. El a demarat "Citizendium", o încercare de a combina felul în care Nupedia folosea aportul experților cu succesul la public pe care îl

¹¹⁴ *Vezi supra* nota 1 și textul însoțitor.

¹¹⁵ Wikipedia este licențiată ca GNU Free Documentation License. Aceasta licență permite tuturor să copieze, să redistribuie, să modifice munca atât pentru scopuri comerciale cât și necomerciale, cu singura condiție ca autorul să fie citat corect și orice rezultat derivat să fie creditat cu aceeași licență. *Vezi* GNU Project, Free Documentation License, <http://www.gnu.org/licenses/fdl.html> (1 iunie, 2007). Ultima mențiune o întâlnim adesea sub denumirea de "copyleft." *Id.* There is currently some debate surrounding the state of Wikipedia's license. The GFDL is not currently compatible with the Creative Commons Attribution-Sharealike (BY-SA), a similar and more widely used license. There is interest in making Wikipedia available under the CC BY-SA or compatible license, which would make Wikipedia's content better able to be incorporated into other works. Such a process would likely require an update by the creators of the GFDL (the Free Software Foundation) to allow for compatibility with the CC BY-SA license.

¹¹⁶ Wales may be reconsidering: "When we're turning down millions and millions of dollars in advertising revenue that could be used, to for example, put computers in schools in Africa . . . we have to [be] very thoughtful and responsible about why we're doing it," he said in an interview." Wendell Roelf, *Wikipedia Founder Mulls Revenue Options*, Reuters, Apr. 20, 2007, <http://reuters.com/internetNews/idUSL1964587420070420>.

¹¹⁷ Wikipedia, *Mirrors and Forks/Abc*, http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Mirrors_and_forks/Abc (la data de 1 iunie, 2007, 09:10 GMT).

are Wikipedia. Citizendium încearcă să copieze Wikipedia și caută voluntari care sunt de acord să nu rămână anonimi, astfel încât să poată primi credit mai ușor pentru articolele pe care le editează și să poată fi trași la răspundere pentru comportamentul lor. Dacă Citizendium atrage destui oameni și conținut, atunci alte siteuri Web vor trimite linkuri către el, iar dacă va avea destule linkuri articolele sale ar putea apărea primele când sunt afișate rezultatele căutării. Dominația Wikipediei funcționează într-un grad de inerție, dar posibilitățile generative ale conținutului său, garantate de licența permisivă aleasă, îi asigură în continuare proeminența.

Wikipedia ne arată un model de interacțiune interpersonală care trece dincolo de scenariile de clientelă și afacere. Discuțiile care au loc legat de editare pot fi aprinse, dar comportamentul care aduce cele mai multe steluțe este direct, inteligent și de bună-credință. Proprietarul unei companii poate fi complet uimit de faptul că, pentru a corecta și a determina să rămână corectate inexactitudini legate de firma sa, va trebui să discute chestiunile cu oameni din public, fără a-i putea alege. Steve Scherf, cofondatorul Gracenote, s-a trezit într-un lung și serios schimb de replici cu cineva cunoscut sub numele de "Fatandhappy" despre felul în care era prezentată istoria companiei sale¹¹⁸. Dezbateră a fost aprinsă și în mod clar frustrantă pentru Scherf, dar după ce un alt wikipedian a intervenit și a editat textul, el s-a declarat mulțumit, chiar dacă nu încântat, de textul revizuit. Aceste conversații sunt posibile, și constituie în continuare norma la Wikipedia.

Elementele care au condus la succesul de care se bucură Wikipedia ne pot ajuta în găsirea unor soluții pentru probleme care minează succesul la alte niveluri ale Internetului. Aceste elemente sunt verkeersbordvrij, niște reguli nu foarte stricte combinate cu o deschidere la implicarea flexibilă a publicului, incluzând o cale prin care membrii publicului pot face schimbări, bune sau rele, cu efect imediat; accentul e pus pe discuții serioase, care includ referiri la politici de rezolvare neutră a disputelor, și privesc neînțelegerile ca pe o modalitate de deveni mai puternici fără a fi conduși de ele; totodată, există un nucleu de oameni dispuși să modeleze un etos pe care alții îl pot urma. Fără vreunul dintre aceste criterii cel mai probabil Wikipedia nu ar fi funcționat. Siteuri dot-com care s-au grăbit să adopte wiki-ul ca ultima fiță în materie de tehnologie au obținut rezultate mixte. Siteul Encarta lansat de Microsoft, recunoaște vădit popularitatea Wikipediei, prin căsuța goală pe care o afișează la sfârșitul fiecărui articol unde utilizatorii sunt rugați să noteze comentarii sau corecturi, care vor fi trimise editorilor Encartei pentru revizuire. Utilizatorii nu mai primesc alt feedback.

Producătorii de mașini și săpun au organizat concursuri¹¹⁹ pentru ca publicul să facă reclame bazate pe filmări existente și le-au pus la dispoziție instrumente online de editare pentru ca amatorii să poată crea reclamele cu ușurință. Dove a difuzat reclama câștigătoare în timpul finalei Super Bowl¹²⁰. Multe siteuri comerciale cum ar fi Amazon, le cer cumpărătorilor recenzii ale produselor ca modalitate de a câștiga credibilitate în rândul altor cumpărători. Altele, de exemplu epinions.com, întemeiază modele de afaceri exclusiv pe baza acestor recenzii. Yelp.com cere asemenea evaluări și, în plus, își organizează utilizatorii în grupuri, în funcție de zona geografică și le pune la dispoziție instrumentele de bază ale rețelelor sociale (*social networking*): abilitatea de a se lăuda reciproc pentru recenzii pozitive, numirea altor autori de recenzii drept prieteni și posibilitatea de a discuta și comenta părerile. Un utilizator Yelp a declarat, după ce a primit statutul de "membru de elită" al siteului pentru

¹¹⁸ Wikipedia, *Talk:Gracenote*, <http://en.wikipedia.org/wiki/Talk:Gracenote> (la data de 1.06.2007, 09:10 GMT).

¹¹⁹ Dove, Dove Cream Oil Body Wash (online broadcast), <http://dovecreamoil.com/> (displaying results of Dove Cream Oil contest where users were asked to make their own commercials); *Video: Angry Attack Ads Roll In*, CNET News.Com, Mar. 31, 2006. <http://news.com.com/1606-2-6056633.html> (showing a medley of user-submitted commercials criticizing the Chevy Tahoe).

¹²⁰ *De vazut si Louise Story, The High Price of Creating Free Ads*, N.Y. Times, May 26, 2007, la <http://www.nytimes.com/2007/05/26/business/26content.html> (explaining the downsides of relying on user-generated content for advertising).

numeroasele recenzii de calitate aduse, "Te face să te simți special timp de vreo două săptămâni. Apoi fie îți dai seama că lucrezi pentru alții fără a fi plătit, fie îți pierzi total interesul, fie ești și mai captivat"¹²¹.

Asemenea "conținut generat de utilizatori", fie cultivat de companii dot-org care se adresează publicului larg sau de companii consacrate dot-com, face parte dintr-un nou tip de economie hibridă, studiată de Lessig, Benkler, von Hippel și alții. Aceste încercări publice de a manipula simboluri corporatiste și culturale, aflate la diverse grade de expertiză, se pot dovedi noi pietre de temelie pentru o "democrație semiotică", în care putem participa la consturirea și reconstruirea unor înțelesuri culturale în loc să ne fie impuse¹²².

Dar Wikipedia reprezintă mai mult decât capacitatea oamenilor de a-și modela propriile cunoștințe și propria cultură. Ea reprezintă ideea că oameni din diverse medii pot conlucra la un proiect comun având, orice s-ar spune despre slăbiciunile sale, un scop nobil-punerea cunoștințelor la îndemâna tuturor. Jimbo Wales a afirmat că modelul de dezvoltare deschis al Wikipedia e doar un mijloc pentru îndeplinirea acestui scop- să ne aducem aminte că a început de la modelul de dezvoltare mult mai restrictiv al Nupedia. Putem observa că Wikipedia respinge democrația directă, favorizând discuțiile și consensul asupra votului deschis, evitând astfel votul multiplu care poate apărea într-un mediu digital, fie pentru că cineva adoptă mai multe identități, fie pentru că își roagă prietenii să voteze la fel.

În schimb, Wikipedia a ajuns să reprezinte ideea că implicarea oamenilor în informația pe care o citesc- fie corectând o greșeală de tipar, fie alăturându-se unei dezbateri despre veridicitatea sau desăvârșirea ei- iar acesta e un scop important în sine, făcut posibil de puterea generativă recurentă a unei rețele care deschide noi avanposturi fără a avea portari; unde se poate crea și încerca software; și unde există un etos care întâmpină noi idei fără opreliști și care le cere celor care împărtășesc aceste idei să le susțină și argumenteze în fața celor care au îndoieli.

Există o mulțime de servicii online ale căror alegeri ne pot afecta viața. De exemplu, alegerile făcute de Google despre cum să calculeze și să pună în ordine rezultatele căutării pot determina care idei prevalează, și care nu. Acesta e unul dintre motivele pentru care acordul dat de Google de a-și cenzura propriile rezultate de căutare pentru versiunea în chineză a stârnit atâta dezabrobare¹²³. Dar chiar și cei mai înverșunați critici ai acțiunilor luate de Google par să facă presiuni asupra companiei prin canalele standard: persuadare morală, hotărâri ale acționarilor, dispoziții guvernamentale împotriva cenzurii, sau un boicot pentru a pune presiune financiară. Spre deosebire de Wikipedia, nimeni nu consideră că Google trebuie să fie "guvernât" de utilizatorii săi în vreun fel democratic sau comunitar, chiar dacă își bazează ordinea rezultatelor căutării pe înțelepciunea maselor¹²⁴, și pe felul în care milioane de siteuri individuale au ales să facă trimiteri prin linkuri. Amazon și Yelp salută recenziile trimise de utilizatori (și recenzii ale acelor recenzii), dar publicul nu "guvernează" aceste instituții.

¹²¹ Rebecca Popuch, Yelp Elite Status, http://www.yelp.com/user_details_reviews_self?userid - 4XnJXO0YQhcl7Dz2Yir_g&rec_pagestart_10&review_sort_time, Feb. 4, 2007. Popuch observa ca Yelp nu permite utilizatorilor sa-si stearga propriile profiluri, astfel incat schimbarile nu pot fi reflectate prompt atunci cand se intiaza o stergere in masa a contributiei unei persoane in sistem. Vezi si *infra* Cap. 9 pentru discutii ulterioare despre aceasta politica.

¹²² Vezi *supra* Cap. 4, nota 72 si textul insotitor.

¹²³ Vezi, de ex., Posting of Rebecca Mackinnon to RConversation, *Google in China: Degrees of Evil*, http://rconversation.blogs.com/rconversation/2006/01/google_in_china.html, (Jan. 25, 2006, 12:49); Press Release, Reporters Without Borders, Google Launches Censored Version of Its Search Engine (Jan. 25, 2006), online la http://www.rsf.org/article.php3?id_article_16262; Amnesty Int'l, Amnesty International Launches Global Campaign Against Internet Repression, <http://web.amnesty.org/library/Index/ENGACT300162006> (1 iunie, 2007); Curbing Corporate Complicity in Internet Filtering and Surveillance: Tech Firms Pursue Code of Conduct, Open Net Initiative (Feb. 1, 2007), http://www.opennetinitiative.net/blog/?p_137.

¹²⁴ Vezi Surowiecki, *supra* nota 54, la 15-17, 72, 85.

Oamenii se așteaptă, instinctiv, la mai mult de la Wikipedia. O privesc ca pe o resursă comună și publică, chiar dacă nu este apanajul vreunui suveran teritorial. Același lucru poate fi spus și despre Internet Engineering Task Force (IETS) sau despre Internet în sine, dar Wikipedia pare să fi găsit o modalitate de a implica oameni non-tehnici la conducerea ei. De fiecare dată când cineva citește un articol de pe Wikipedia și alege conștient să nu-l vandalizeze, el sau ea are ocazia de a se identifica și de a-i consolida etosul. Wales are în vedere un motor de căutare construit și guvernat pe acest model, "liber și transparent" în ceea ce privește ordinea căutărilor, "cu un grad uriaș de supraveghere din partea membrilor comunității."¹²⁵ Următorul capitol explorează felul în care acest etos poate fi multiplicat: vertical pentru a rezolva probleme generative depistate la alte niveluri ale Internetului, și orizontal pentru alte aplicații în cadrul conținutului și al straturilor sociale.

Chiar dacă Wikipedia nu ar exista tot am avea motive de a aclama posibilitățile generative ale Internetului, capacitatea sa de a aduce oamenii împreună în conversații semnificative, comerț sau acțiune. Există exemple notabile din fiecare- comunitatea de comentarii și critică ce s-a dezvoltat în jurul blogging-ului, celebritatea sistemului condus de utilizatori eBay, întâlnirile de tip "societate civilă" găzduite de Meetup, sau presiunea socială-promisiuni pricinuite de Pledgebank, fiecare din acestea hrănindu-se cu puterea indivizilor de a contribui la țeluri comunitare. Dar Wikipedia e precum albina proverbială care zboară în pofida scepticismului oamenilor de știință privitor la aerodinamica ei¹²⁶. Aceste exemple se vor înmulți, transforma sau se vor estompa în timp, iar viitorul lor va depinde poate nu doar de apetitul și atenția publicului, ci și de substratul tehnic care le susține: PC-ul și Internetul, puternice dar și delicate, propulsate la rândul lor în *mainstream* datorită contribuției și cooperării unor amatori. Vom explora în cele ce urmează felul în care lecțiile date de Wikipedia, cu succesele și neajunsurile sale, ne-au învățat cum să menținem puterea generatoare a tehnologiilor în fața problemelor iscate de adopția lor larg răspândită.

¹²⁵ Ilse Arendse, 'MySpace Will Fail ...', News24, Apr. 20, 2007, http://www.news24.com/News24/Technology/News/0,,2-13-1443_2102112,00.html .

¹²⁶ Vezi Deciphering the Mystery of Bee Flight, PhysOrg.com, Nov. 30, 2005, <http://www.physorg.com/news8616.html> .